

„Tapri“ raamatukogu. Nr 9/10

Wastarewolutšion sõjamäes

Ruda wäerinnal rahustati

Nikolai I ja Riwa Šhiperowitš

G. Glinski ajalooline kirjeldus

M ä i s

R. Ch.

Tallinnas, detš. 1917

B. Mäns'i trükk, Tallinnas, Laial uul. 5.

Wastarewolutsion sõjawäes.

Kodanlise ajalehe „Netschi“ 18., 19. ja 20. augusti numbrites ilmusid ühe hra Srednewi kirjatiidid, kes pealtnägijana seda kirjeldab, kuidas tegewas sõjawäes „sõnakuulmata“ polkušid rahustatakse.

Waimustuse pärast otse pöörane, ei leia ta küllalt sõnu, et walitsuse komisjari poolt „rahustamise“ ajal üles näidatud „kindlust“ kiita, ja maalib filmade ette niisuguse pildi, et meil midagi juure lisada ei ole. Tulewad meele tšaarifindralite karistuskäigud 1905. a. See on niisamati. Niisamati lasti kõik, seda kätte saadi maha, niisamati õitseb teadlik promofatsioon ja metšik halastamatus. Minult paar rewolutsionilist sõnakõlksu on juure tulnud, mis aga pildi weel selgemaks teewad. Peale mõne lühikese kärpe awaldame kodanlise ajalehe kirjutuse täielikult, et seltsimehed soldatid ja teised ise seda kõike täielikult hinnata võiks, mis väerinnaal sündis. Üksigi kontrrewolutsion pole senini ilma jarnaste kõlwatusteta läbi saanud. Ka meie oma mitte.

Anname sõna kodanlise ajalehe kaastöölisele.

Dubno polgu rahustamine.

(Meie erasõnumisaatjalt.)

Polgu ülematamine.

Dubno polku peeti iihets wahwamaks ja korralikumaks polguks. Polku juhatas kindralmajor Burgassow, kaukaaslane, äkilise loomuga, aga aus ja laitmata ülem, Jüri-kawaler, keda kaasteenijad ohwitserid austasid ja soldatid armastasid. Sõjawäes alanud enamlaste kihutustöö ei riivanud esialgu dubnolast, kuni mitmes wäerinna punktis polkusi laiati saatma ei hakatud ja Dubno polk täienduswägede hulgas laialisaadetud polkudest „kaswandikka“ ei saanud.

Pärast pööret meie sisemises politikas, mis tugewa wõimu loomise ja sõjawäes korraldamise poole sihtis, ilmus Dubno polgus weider waimuhaigus — kõigis wäejuhatuse käskudes ja korraldustes hakati wastarewolutsiooni otsima.

Kõige polgu agitatorid (õhutajad) toimetasid väga peenelt ja ettevaatlikult, nii et neid wõimata oli tabada; siiski märkas kindral Burgassow, et kihutustöö peajuur 12. roodus warjul oli ja et ajutine rooduülem leitnant Logginow sellest puhas polnud.

Kohe määras kindral Burgassow temale omase otsekohefusega 12. roodule uue komandöri ja käskis Logginowi roodu teisele ohwitserile edasi anda.

Logginow, kes roodu teisele anda ei tahtnud, otsustas kogu kolmanda bataljoni roodukomiteedelt tuetust otsida; teda tuetas sellepoolest bataljoni komandör ja bataljonikomitee juhataja kapitan

Grebenshtshikow, kes erakordsel üleüldisel bataljoni koosolekul küsimuse hääletamisele pani, kas tahab bataljon 12. roodu uut rooduülemat wõi soowib wana alles jätta. Bataljon otsustas ühelhäälel leitnant Logginowi 12. roodu jätta.

Nähes, et 12. roodu komitee halwaw mõju mitte ainult terwet roodu, kolmandat bataljoni ja kogu polku ei riku, waid ka terwes diwisjonis laiali laguneda ähwardab, nagu see hiljem sündisgi, otsustas kindral Gurgassow wiimast abinõu tarwitusele wõtta: 12. roodu laiali saata ja roodukomiteed ilma walijateta jättes ninamehi mitte kui roodukomiteed, waid kui eraisikute rühma wangi wõtta.

Nii tehtigi. Kindral Burgassowi käsul wõeti 12. roodu komitee wangi ja saadeti diwisjoni staabi.

Seal hakkas polk jalkkonna äsfitajate mõjul kihama nagu sipelgapesa, ja otsustas polguülemale kätte maksta ning selle järel wangiwõetud seltsimehi wabastada.

Sellesama päewa jooksul pisteti kindral Burgassow piisnitikkudega surnuks ja surnukeha mõnitati metsikult. Restwamat surnu teutamist ja ära-naermist takistas kahjuks hiljem appi jõudnud sellesama polgu ratsaluurajate salt, keda tapetu wennapoeg alam leitenant Burgassow juhatab, kusjuures wihaste soldatite ja ohwrimeelsete luurajate wahel käsitli mõtlus lahti puhkes ja mõrtsukad siis wast taganesid, kui luurajad piisid palge panid. Sealjuures sai luuraja, alam-ohwitser Korschak, rohkest wiga.

Kindral Burgassowi tapmisest teatati jalamaid wägede ülemjuhatajale ja ajutise walitsuse komisjarile K. M. Grodskile.

Jätame kõik kiidulaulud kõrwale, kus kirja-
saatja kindrali mõistust, kaugelenägemist ja
tublidust ülistab. Waatame ainult asjaolusid.

Oli polk, nagu polk kunagi. Tubli polk.
„Pärast pööret meie sisemises
poliitikas, mis tugewa mõimuloo-
mise ja sõjawäes korraldawatuse
poole sihtis“, s. o. pärast seda, kui sõja-
wäes „rahustamised“, wäeosjade laialisaatmised
ja mahalaikmised tarwitujele wõeti, surmanuht-
lus uueste maksma pandi ja sõjawäed jällegi
kallaletungimisele kihutati, „ilmus polgus ime-
line waimuhaigus“, nagu sõnumesaatja kirjutab,
„kõigis wäejuhatajate kästudes
ja korraldustes hakati wasta-
rewolutsiooni otsima“. Teiste sõnadega
ühtlased, ei usaldanud soldatid enam oma koman-
dõri ega ohwitseriõid.

Kas neil selleks põhjust oli? Otsustage,
seltsimehed, ise! Kindral Burgassow kes mär-
ganud on, et leitenant Rogginow ja 12. rood
ta polku „rikuvad“, kähib roodu teise kätte
anda. Terwe bataljon otsustab ühel
häälel Rogginowi paigale jätta. Polguülem,

tes Logginowi kui walitud isikut wangi wõtta kardab, otjustab roodu laiali saata ja siis, roodukomiteed ilma walijateta jättes, ninamehi mitte kui walitud isikuid wangi wõtta, waid kui eraisikuid. Ja tõepoolest wõtabgi ta roodukomitee wangi ja saadab nad diwisjonistaabi.

Niisuguste tegude jaoks on ainult üks nime- tus: pro w o k a t s i o n. Niisuguse polguülema jaoks on ainult üks koht: polguist wälja. Üht- lasi on see walimise korralduse ja seaduse riikumine, mis walitud organisatsioonide liikmeid ilma organisatsioonide nõusolemiseta ametist tagandada või teise kohta wiia teelab. Kindral Burgassow läks korratusi meelega promotseerima ja . . . sai surma.

Omapoli ja omakohus on alati wastifud, niiid aga algab peaosja. Mida teewad tapmi- sest teada saades komisjar ja kõrgemad sõja- wäekomiteed ja mis nad tegema pidid?

Zäbirääkimised komisjari ja wägede ülemjuhataja wahel.

Nii pea kui korpusülemaalt teada saadi, et Dubno polk nõus ei ole ninamehi ja mõrtsukaid wälja andma, teatas sõjawäejuhataja sellest telki ja sai ülemjuhatajalt käsu: Dubno polk tuleb

laiali saata ja teisele väerinnale wiia, tarbeksorral sõjariistusgi wõimu tarwitusele wõtta.

Walitsuselukomisjar Grodski. kes wastahakkawate polkude laialisaatmise põhjusmõttelik wastane on, sai sõjawäejuhataja niikaugale, et see nõus oli ülemjuhataja käsutäitmisega wiivitama, kuni ta telgist oma telegrammi peale wastust saab. Telegramm oli järgmine:

„Silmapilgust peale, mil Dubno polgus korratused algasid, tegin ma wäejuhatusega kokku leppides järgmise korratuste lõpetamise kawa: Dubno polku tuleb armuta muhelda. Selle otstarbega saadetakse sinna uus polk ja kaks patareid. Rauge maa tõttu wõib wägede ümberpaigutamine kõige paremal korral 4. augustiks lõpule jõuda. Karistusewägede päralejõudmiseni püüawad kõik polgu-, diwisjoni-, korpuse- ja sõjawäekomiteede liikmed kõigest wäest, et naabridiwisjonide miitingutel otsused wasta wõetaks, mis dubnolaste teu kohta meelepaha awaldaks ja surweabinõude tarwitamist nõuaks, j. o. teustatakse Dubno polgu täieliku eraldamise plaan, nii et polgu rahustamine teiste wäeosade seas poolehoidmist leiaks ja koguini mõne naabruses asuwa wäeosa tehalise jõu peale tuetades teuks tehtaks. Seda plaani, mis üksikasjalisemaltgi wälja töötatud, teustab üle saja komiteeliikme juba kolm päewa; juba on soowitawaid tagajärgi märgata. Loodame, et sõjawägede päralejõudmise silmapilguks kõik naabripolgud meie pool on.

„Julgen teile tõendada, et kahe polgu — Rostroma ja Wologda omade rahustamine ja parandamine sõjariistus jõu abil (wiimasel korral 11 ohwriga), minule julguse annab pead pandiks

panna, et meie poolt ülesseatud ülesanded — polku mitte ainult rahustada, vaid ka soovitawasse korda seada — täieste võimalikud on, kui oma plaani läbi wiia saame. Teie poolt ettekirjutatud polkude laialisaatmine toob hoolega läbikaalutud ja südilt teuks tehtawasse plaani täieste uusi ülesandeid, millest meie jagu ei saa, sest et võimata on komiteedele polgu laialisaatmise otstarbekohasust selgeks teha. Palun teid luba anda, meie poolt märgitud plaani kõige mõjuvamate abinõude waral teuks teha, tarbetorral isegi hulgalise mahalaistmise eest tagasi pöörkamata Komissar Grodski.“

Wastuseks selle telegrammi peale saadi ülemjuhatajalt traaditeel teada, et laialisaatmise tähtsimeber on muudetud ja luba antakse polku piiramata sõjariistus võimu abil promokatoriteft puhastada.

Nii siis on walitjusekomissaril, selle asemel et kurwa süindmuse põhjustesse tungida ja nende kordumist tulewikus ära hoida, kõig juba eesimisel silmapilgul selge. Dubno polku tuleb armutada nuhelda. Plaan on juba wälja töötatud.

6 polku ja 2 batareid on juba teel. Enam kui sada komiteeliiget töötab naabripolkudes, kõige oma mõju selleks tarwitades, et neid dubnolaste peale üles ässitada. Nende „walitud meeste“ osa on iseäranis häbis-

taw ja õpetlik ühtlasi. Nähtawaste töötamad vähemlased ja sotšialistid-rewolutsionäärid „ihust-hingest“ ja „käsi-käes“ komissaridega, ilma millegi ees, sõna otsekoheses tähenduses, piatama jäämata. Walitsusejabarakud, nende äraandjad kes neid usaldanud, nende peale langeb kõige suurem häbiplekk ja raske wastustus kõige eest mis süündinud.

Viimaks jõudsid karistusewäed pärale. Seltšilised, lugege nüüd hoolega iga sõna ja kaaluge kõike, hinnake kõrgema wõimu esitaja iga sammu, ja kaaluge iga sõna selle suust, kes rewolutsioni nimel talitada ja kõneleda julges.

Esialgsed abinõud.

Ühes karistusefalgaga.

9. augustil jõudis rong komissari salonwaguniga kella 11 paiku L. jaama. Waksalisse oli ajutise walitsuse esitaja wastawõtmiseks diwisjoniülema, korpuse ja karistusefalgaga juhatus, kindral N. eesotsas, ja komiteelaste ratsakomando tulnud, kes 6 päewa jooksul ennastfalgawalt, iga filmapilk elu kaalu peale pannes komissarile Dubno polgu rahustamise plaani täidesaatmises abiks olnud.

Lõepoolest tegid need sõjawäe-, korpuse-, diwisjoni-, polgu- ja eskadronikomiteede ja karistusefalkade sotnja- ning batareikomiteede liikmed selle kuue päewa jooksul, mis kindral Burgassowi surmast

kuini karistusesalga päralejõudmiseni mööda läinud, määratu töö ära; nad kogusid dubnolaste naabrukes asuwais wäeosades koosolekuid kofku ja tegid komissari tegewust heakskiitwate otsuste kasuks kihutus-tööd. Mitmelpool puutusid nad dubnolaste ässitajatega kofku, kes naabripolkusid protesteeriwate otsuste wastawõtmisele awateleda katsusid; niisugustel kordadel tuli päris sõnalahinguid pidada, kus aga komiteedeliikmed wõitjatels jäid.

L. jaamast sõitsid komissari ja wäejuhatuse automobiliid rohkearwulise komiteelaste ratsasalga saatel põhja poole, B. küla sihis, mille kõrwal metsas karistusesalst, kus neli kasaka-, üks draguni- ja üks grenaderipolk oli, end wälja seadnud.

Orkestroid mängisid terwitust. Polkusid terwitades pööras komissar Grodski lühitese kõnega soldatite poole. Wiimast kasakatele antud Kereniski päewakäsku ette lugedes, tuletas Grodski neile meele, kui juure tähtsusega see töö on, mis karistusesalgad praegusel filmapilgul rewolutsionilise Wenemaa heaks teewad, ajutisele walitsusele maal ja sõjawäes korda jalale seada aidates.

Komiteelaste aruannet selle üle ära kuulates, et waatamata kõigi komiteeliikmete manitsuste peale süüita inimeste peale armu heita ja mõrtsukatöö korraldajaid ning süüdlasi wälja anda, dubnolased kindlal sõnal seda tegemast tõrkusid ega kahtlusaluseidgi nimetada ei tahtnud, awas komissar karistusesalga ühendatud komitee koosoleku.

Koosolekul otsustati polgu kaual sõjariistus wõimu tarwitusele wõtta, tarbekorral kas wõi terve 12. rood maha lasta, sest peaaegu kindel oli, et mõrtsukatöö ainult selle roodu soldatid korda on saatnud.

Et Dubno polgus õige suurel arvul Muhamedi usku tatarlasi oli (ligi 500 inimest), siis saadeti komiteelaste salgast mulla ja soldat, muhamediusuliste soldatite hariduseseltsi liige, dubnolasi manitsema. Kui nüüd polgu wasta sõjariistu tarwitusele wõtta otsustati, tuli mulla ja hariduslane, kes muhamedlasi manitsemas käinud, komissari juure ja seletasid, et kuigi nende manitsustel tagajärgi ei olnud, nad siiski kindlad on, et muhamedlaste usulised alused Muhamedi usku dubnolasi ei lubanud mõrtsukatööst tegelikult osa wõtta ja nad sellepärast, õigluse nimel, teda paluwad polgust enne karistust kõiki muhamedlasi wälja eraldada, sest nad wastutawad, et muhamedlaste seas süüdlasi ei ole.

— Mitte milgi tingimisel! wastas Grodski, polgus ei wõi rahwustesse liigitamist olla. Kui tarwis peaks olema terwet 12. roodu maha lasta, siis saawad süüdlaste hulgas, muidugi mõista, ka süütaid surma ja just õigluse nimel ei wõi ma muhamedlaste tarwis mingit erandit teha. Süüütute veri langegu mõrtsukate warjajate peale!

Komissari seisuford läks järjest kitsitumaks. Ta käes polnud wähematgi pidet, et mõrtsukatöö osaliste nimesid wõi kahtlusealuseidgi teada saada. Kahtlemata kindel oli aga ka see, et wõimata oli süüdlase polgu juure sõita, kui „musta“ nimekirja taskus polnud, ja karistusesalk niisugusesse seisuforda wõis sattuda, et sunnitud on terwet polku maha lastama, sest et kahtlusealuste nimekiri, mis kas wõi ligikaudugi oleks tõkku seatud, puudus.

Komissar, kes R. küla lähedale seatud sõjariistadeta Dubno polguni ei sõitnud, pidas karistusesalga ülematega weel kord nõu ja palus di-

wisjoniülemat enda juure A. külasse kõiki roodu-
komiteesid ja polguohwitserisid ülekuulamisele
kutsuda.

— Kõik oma lootuse panin ma ohwitseride peale,
iitles komisjar hiljem, kes mind oleks awitanud
tõeniitigi kätte saada, aga et ma wäejuhatust tule-
wikus äraandmises ja salakaebtuses süüdistada ei
tahtnud lubada, siis otsustasin ohwitserisid ainult
nende soldatitekomiteelaste juuresolekul, osakaupa,
üle kuulata.

Nagu juba arwatagi wõis, kinnitasid kõik
esialgu nagu ühest suust:

— Üksitawat ollust ei ole märganud . . .
Rahutustööd ei olnud . . . Ninamehi näidata ei tea . . .

Grodski hoiatas iga niisugust rühma:

— Kui polgus sõjariistu laiemal määral tööle
panna, siis langeb süütute veri teie pea peale,
herra ohwitser!

Viimaks ei suutnud paljud wasta pidada, ja
soldatid ning nende järel ka ohwitserid hakkasid
polgu kõige rahutumate soldatite nimesid nimetama.

Kõigi komiteeliikmete ja ohwitseride ülekuula-
mise lõpul oli kahtlaste nimekirjas 25—30 nime.
Mingisugune juhtiw lõng oli nüüd komisjaril
juba käes.

Grodski käs kis automobiliga wäljale ülesseatud
Dubno polgu juure sõita.

Ülem käskjalg kihutas karistusesalga juure
käsuga — Dubno polku ümber piirata.

Kas teab komisjar midagi polgust ja tema
sisemisest elust? Ei, ta ei tea mitte
midagi, peale selle, et polguülem tapetud ja

et „polku tuleb armuta nuhelda“. Kes on komissari nõuandjad? Divisjoniiülem, korpus*e* ülemus ja karistusejalga ülemad. Rõrgemate komiteede liikmed aga on juba kuus päeva naabripolkusid äsjitanud ega wõi ainult sellepärast juba dubnolaste juures usaldust leida. Mis otsuse nad siis tegid?

Otsustati terwe 12. rood maha lasta. Wähe sellest; komissar otustab äärmisel korral terwet polku hukata, sest „ta käes polnud vähematgi pidet, et mõrtsukatöö osaliste nimesid wõi kahtlusealuseidgi teada saada“. Kui nimesid ei ole, siis tuleb neid wälja mõelda. . . Piab ju ometi kedagi „ninameheks“ tembeldama.

Kes aga annaks nad kõige kergemine wälja? „Kõik oma lootuse panin ma ohwitseride peale“, jutustas komissar.

Aga ka see lootus oli petlik.

Ohwitserid wastasid: „Rihutustööd ei olnud. . . Ninamehi näidata ei tea“. . . Alles ähwarduste peale nimetati 20—30 nime, ülepea aela, mälu järgi, nimetati üleüldse „rahutute“ nimesed, ilma vähemagi ühendusega mõrtsukatööga, mille eest neid inimesi kõigepealt nuhelda tuli.

Kõige raskemad ajad, tsaari salapolitsei tembud ja wiisid kahwatavad nende uurimistempude kõrval, mida hra „rewolutsioniline komisjar“ tarwitab.

Wiimaks on nimefiri walmis ja sõjakäit wõib algada.

Dubnolaste juures.

Komisjari automobil ja temale järgnewad korpuse ja divisjoni esitajate automobilitid ilmusid metsast ja tasandasid oma käiku kolme tuhande dubnolase halli finelitemüüri ees, mis pifuti teed üles kerkis.

Rinna kesktohal jäi komisjari automobil piatama, kindralite autod sõitsid wähe kõrwale. Komisjari saatetw komiteelaste ratsasalt tuli hobuste seljast maha ja asus komisjari auto ümber.

Grodski tõusis autos üles, lastis tähelepanelikult oma pilgu norusseiswate dubnolaste nägude üle käia ja algas kõwa, metallise häälega:

— Ma ei wõi teid, dubnolasi, terwitada. . . Ma ei tee seda sellepärast, et teie keskkel mõrtsukat on, keda teie warjate ja selleläbi ise alatu, metsiku mõrtsukatöö kaasosalisteks saate. . .

Esimises rias seiswate dubnolaste näud olid komisjari kauakestwa kõne ajal tuimad ja niirid, ainult tagumistest ridadest kostis aegajalt närwilitu kõhatamist ja sügawaid warjatud ohkeid. Üleüldiselt oli aga asi nähtawaste niisugune, et igapidi hea ja arusaadaw komisjari kõne polgu

langekaelsed otsust — ninamehi mitte wälja anda — ei murdnud.

Pärast üleilldist kõnet, mis terwele polgule peetud, sõitis komisjari auto paremale tiiwale.

— Esimine rood, ette!

Esimine rood nihkus automobilile lähemale.

— Roodukomitee, ette!

Mõned mehed tulewad wastameelselt ette ja jääwad, kohmakalt tammudes ja üksteisega tähendusrikkaid pilkusi wahetades, autost wähe eemal piatama.

Uueste piab komisjar liihikese kõne ja paneb ette, äsfitajaid wälja anda. Rood wastab kõige kindlamalt: ei.

— Siis wõtan mina ajutise walitsuse nimel ise need äsfitajad, kes teid mõrtsukatööle kihutasid ja kellest ma warem teateid saanud, finni.

Rahtlaste nimelirja järele nimetatakse soldati nimi.

Hall kogu nihkub wastameelselt riasst wälja.

— Kinni wõtta! näitab komisjar.

— Ma ei ole süüdi, hra komisjar, tõeste ei ole ma süüdi! — hakkab soldat hädaldama. Wannun püha risti juures, et ma süüdi pole!

— Aga kes on siis süüdlane? katkestab Grodski hädaldamist.

— Ei tea, jumala eest, ei tea! ütleb kinniwõetu, risti ette liies.

— Rüülap kohtus seletate, mida teie teate ja mida mitte, lõpetab komisjar, käega märku andes, et kinniwõetu eemale wiiaks, ja nimetab järgmise nime.

Automobil liigub järgmise roodu kohta, ja seal fordub seejama.

Mõnes roodus astub finniwõetute kaitseks ülemus välja

— Julgen teatada, hra komisjar, — astub roodukomandör ette, — et see soldat eksikombel finni on wõetud. Wõin tõendada, et ta tubli, sõnawõtklik soldat on, selle kohta ialgi märgatud pole, et ta teisi üles oleks kihutanud.

— Kas teie tema eest wastutate, hra leitnant? küsib Grodski komandörit.

— Täielikult, hra komisjar!

— Wabastage wiimane wangiwõetu, käsib Grodski. — Wabandan teie ees wäga, kodanik! pöörab komisjar wabaks lastud soldati poole. — Teid wõeti eksikombel finni, ja ma wabandan, et teilt wabaduse wõtsin, aga kuriteulise olluse eraldamisel polgust, kui sellele pealegi seltsimehed takistusi teewad, on niisugused eksitused wõimuesitajate poolt paratamatad. Tänapäev roodukomandöri, et ta teid wõib olla surmasuust päästis, ja püüdnud hoolt kanda, et komandöril teie pärast wastust anda ei tuleks.

Wabastatud soldat tõstab käe mütsi ääre ja tänab leitnanti palawalt.

Nõnda nihkub automobil ühe roodu juurest teise juure ja läheneb mõrtsukatöö-süüdlasele 12. roodule.

Oli juba kella kahe ümber öösel. Pimedus mattis juba ammu oma hõlma mitmetuhandese inimestehulga, kes siin, lagedal wäljal, kottu kogunud olid, et suurt ja siiski nii õudset tööd toimetada — kolme tuhande tuima ja kangelase inimese elu- ja surmaküsimust otsustada, kes kordasaadatud mõrtsukatöö õudset ülekohut mõista ei tahtnud.

Hiiglawõruna piiras karistusesalk selle hallide
kogude rühma sisse, kes kangekaelselt 180miljonise
Bene rahwa õiglast nõudmist täitmast tõrkus, ja
eraldas ta muust ilmast.

Pimedusetulekul otsustas komisjar ja karistuse-
salk, et nuhtlust mitte katkestada ja töö ühe joonega
lõpule wiia.

Kõike wälja, kus karistusewäed ja dubnolased
asusid, katkid suured tuleriidad, ratsawäe piikide
otsas kõikusid woorilaternad ja autod juhtisid oma
kiirteheitjad dubnolastemüüri ning komisjari
automobili peale. Pilt oli õudne ja wiirastusline.

Selle peale waatamata, et kõik wäed juba
tella 11 saadik hommikust liikwel olid, nii et lõuna-
söögiksgi aega ei leitud; et Dubno polt juba üle
10 tunni wahetpidamata põnewalt rinnas oli
seisnud, kuna komisjar Grodski 2. jaama jõud-
misest saadik tuni etsekutsiooni lõpetamiseni mitte
rohkem ega vähem kui 35 kõnet oli pidanud, ei
olnud ühegi osawõtja, nii soldati kui ka ohwitseri
tähelepanet mitte raugemas, waid läks iga minu-
tiga ikka rohkem pinewile, ja kui komisjari auto-
mobil wiimaks 12. roodu kohale oli jõudnud,
tõusis ta kõige kõrgemale tipule.

Digluse ülbe narrimine ja omawoli — see
on ainuke õige nimetus selle teu jauks, kus
süüdlasi nimekirja järel wälja walitakse ja
mõnda neist omawoliliselt üksiku ohwitseri was-
tutusel wabastatakse. See on „kodaniku“ püha
nime andeksandmata mõnitamine. Halpimiseks
tuleb ka komisjari wabandust kinniwõetud sol-

datite ees pidada, keda ainult juhus — ohwitseri eestseismine — surmasuust päästis. Ütleme aga, et ohwitser soldati kaitseks wälja poleks astunud — mis siis? Siis oleks kodanik komisjar rahuliku südamega käsu annud, et kodanik soldat maha lastaks.

Viimaks lõpuaktus. 10 tundi pingutatud tähelepanekut ja ärewust piikide, püssitikkude ja juurtükitorude all — see on piinamine. Ainult see, kes ameti- või sünnimisepoolest timukas, võib nii toimetada.

Seda tõendas ka wabatahtline timukas hra Grodski. Nagu me peagi näeme, on ta oma enese tunnistuse järel selle nime täielikult ära teeninud.

Raksteistkümnnes rood.

— Raksteistkümnnes rood, ette!

Raktsada haili warju, mitmetunnilise pingulseisumise läbi ärawaawatud inimesekogu, mustatslained nägude ja aukuwajunud silmadega, walguwad ämarusest wälja ja sattusid automobiliide kiirteheitjate heleda walguse piirkonda. Rakswäe seast kostis hobustepuristamist ja sõjariistadekärinat. Salawägi tõmbas end weel tihedamalt autode ümber kokku. Weel kindlamalt ümbritses wägedel kurjategijaid. Piikidemets õljuwate laternatega põõsus, mingisugust muinasjutuliste, ennenägemata ofastaimede padrikut meele tuletades.

Tükk aega wältas õudne ja ärew waitus, nii et isegi automobiilide karbiitlaternate siisemist kuulda wõis.

Komisjar Grodski, keda laternate hele hell altpoolt walgustas, mis ta närwiliku, liikuwa näu weel lahwatumaks tegid, seisis oma täies suuruses automobiili peal ja wahtis põlewail filmil puuriwalt dubnolaste nägudesse, iga ühe peal piatades, nagu tahaks ta hingepõhja tungida ja kindral Burgasjowi tõsiseid mõrtsukaid tabada.

— Raksteistkümmes rood! Ma tean kindlaste, et mõrtsukad just teie ridades on... Wiimist korda küsin ma rewolutsionilise Wene rahwa nimel teie käest: kas tahate oma polguülesma mõrtsukaid wälja anda? Hoiatan teid, et kui teie seda tegemast tõrgute, siis terwe rooduga nagu mõrtsukatega toimetatakse... Ma ei piata isegi terwe roodu mahalaastmise ees!

Sel filmapilgul wõis karistusesalga Komitee keskel liikumist märgata; komisjari automobiili juure astus grenaderide polgu ülem F. ja ütles erutusest wärisewa häälega:

— Herra komisjar! Karistusesalga wäeosade ühendatud Komitee wolitusele teatan ma, et meie kõik teile sõna andsime Dubno polgu 12. roodu karistada, isegi kõigi meeste mahalaastmise ees mitte piatama jäädes. Praegusel filmapilgul seletame, et meie nõus pole neid ilma sõjariistadeta mahalaastma ja palume, kui teie otsuseks teete neid karistada, 12. roodule sõjariistad kätte anda ja meiega ausesse wõitlusesse astuda. Kui neid terwe Dubno polk kaitsema tahab, siis andke terwele polgule sõja-

riistad. Siis tahame nendega, nagu isamaawaenlastega, nagu Saksa wägedega wõidelda!

Polguilema J. sõnad awaldasid komisfari peale sügawat mõju. Üks filmapill oli kõik hana-waikne. Wiimaks ajas Grodski end sirgetks ja wastas:

— Ei! Ma mõistan teie ausameelsest, riüitlikust ettepanekust lugu pidada, aga kui ajutise walitsuse esitaja, ei wõi ega taha ma lubada, et käputäie kõlwatute pärast kas wõi ühtainustgi ülearust tilka süüta ja ausat werd walataks. Kuri-teulise roodu sõjariistuseseadmist ei wõi ma milgi tingimisel lubada, ja kui teie, antud sõna peale waatamata, tõrgute nende kallal tarwilikku otsust täidesaatmast, siis ... lasen mina ise roodu ükshaawal maha! ...

Raheteistkümnenda roodu keskel walitses põnew waitus ja tundus, et kõigi närwid wiimse wõimaluseni pingule olid tõmmatud.

— Ra'steistkümnnes rood! Wiimist korda küsin teie käest: kes on kindral Burgasowi mõrtsukas?

— Süüdi oleme kõik... Ei tea, kes just...

— Ah nii! Kõik?! Siis — piirake sisse need närutaelad (эту дрянью)! Terwe rood!

Weel ei olnud Grodski hääl waikinud, kui mitu sotnjat ja eskadroni täie hooga dubnolaste ridadesse tungisid. Sinnaşamasse tormasid, püssitikka torkamiseks walmis hoides, ka grenadeerid, ja minut hiljem oli 12. rood kahetordse ahelaga sisse piiratud: lähemal püssitikkudemets, kaugemal ratsa-wäe längus piigid.

— Edasi ja — metsa! Marsh! hüüdis komisfari sundiwa ja kõwa häälega.

Ja kõik see wormita inimestekogu, kes pimeduses segamine läinud, hakkas krampliselt karjatades, nuttes, wandudes ja sajatades metsa poole liikuma.

— Otsas... kõik on otsas. Zumal taewas näeb, et meil süüdi pole! Mispärast piame meie surema! Andke wälja. Tarwis üles anda! Komisjaril Rutsuge komisjari... komisjari!

— Edasi, ja metsa! kõlas tagant järele Grodski hää, mis vähematgi kõhlemist ei lubanud.

— Komisjari, komisjari! kuuldus metsa poole aetawate ridades ikka tungiwam ja tungiwam hüie.

— Edasi, ja metsa! kõlas uueste kaskiw hüüd.

— Herra komisjar, herra komisjar, palusid hirmunud ohwitserid, komiteeliikmed ja sõjawäelised uurimisewõimud. Zumala pärast, piatage! Kuulete, nad kutsuwad ju komisjari, nad tahawad mõrtsukaid wälja anda. Ürge hukake süütaid!

— Edasi, ja metsa! kõlas järjest kõwemalt üks ja seesama halastamata kask.

— Rahustage endid, mu herrad, tassa! pööras Grodski ümberseiswate ohwitseride ja komiteeliikmete poole, ega ma ometi metsaline ega timukas ole. Aga laste mind kõlblist hingelist mõju selle tipuni wiia, mida ma kõige paremate tagajärgede kättesaamiseks tarwilikuks pian!

Metsa poole aetawate soldatite hullumeelsed hüüded muutusid wältawaks, werd tarduma panewaks hulgumiseks. Inimesed, keda piüssipäradega taga tihutati, komistasid, kukkusid maha, ajasid end uueste plisti, suudlesid tagaajawate soldatite kätt ja hulgusid — hulgusid, nagu kinnipüütud metsloomad.

Grodski hüppas automobiilist välja ja tõttas roodule järele. Wahtidest läbi tungides tormas ta furmaahastusesse sattunud inimeste sekka.

— Kes hüüdis komisjari! Ma olen siin! Kes kutsus mind?

Metsikult pöörlewate filmadega, palja pea ja sisselangenud näuga soldat, rahwuse poolest tatarlane, jooksis komisjari juure.

— Mina kutsusin! Minu ütles! Ma wähe halb keelt mõistan . . . Mina ütles, kes kindrali lööb! Etsendas tatarlane, waewalt sõnu välja üteldes.

— Kas sa oled tatarlane?

— Tatar, tatar!

— Tatari tõlk siia tuua!

Tõlgi abil saadi teada, et mõrtsukatöö pea- korraldajateks ja süüdlasteks olid: Glinik, endine strashnik Nowotorshki kreisist, Batow, endine Rshewi linnawaht, ja neid ülesandja tatarlane Gaddaulin Hamidulin.

— Kas näete nüüd, dubnolased, kes teie punast rewolutsionilist lippu kandsid? ütles komisjar, polguga pärast seda, kui kõik mõrtsukatöö osalised ja äsjitajad kinni wõetud, jumalaga jättes. Teie arwate, et polk rewolutsioniline, ülemus aga rewolutsioniwastane on! Waadake, teie punast lippu kandsid: linnawaht ja strashnik, see on kutsutatud tsarismuse truu tugi!

— Rahustage endid, ega ma ometi metsaline ega timukas ole, ütles Grodski.

Ja! Just metsaline ja timukas! Koledam
weel kui metsaline, sest see ei suudaks niisugust
piina wälja mõelda.

Timukas! sest kõik ta teud ei olnud muud kui
timukatöö, kes kaitseta ja süüta inimesi huffab.

Just süütaid. Sest süüdlased on need, kes
sadandete ja tuhandete inimeste tõotsimisetungi
väljapääsemiseteed sulustid, kes nende õiguse- ja
seadusemõisteid mõnitades neid niikaugale wiisid,
et omakohus neile ainukeseks abinõuks näitas
olewat, ja tuhatkord rohkem süüdi on need, kes
selle asemel, et neile inimestele abiks olla,
suurtükitorude ees neid äraandmisele sunnivad,
„süüdlasi wälja andma“, olgugi strahnikuid, kui
nad aga kogu polgu nõusolekul ja heakskiitmisel
olid toimetanud.

Mõrtsukatöö on alati mõrtsukatöö ja oma-
kohtul ei pia kohta olema.

Õnneks on aga wihaleaetud ja harimata
omakohus selle üle, kes nende lapselikku usku
tõe ja õiguse sisse ära naernud on, ja wõimu-
esitaja omakohus — sest et midagi, mis kohtu
warjugi oleks kannud, siin leidagi pole — oma-
kohus 6 polgu ja kahe batarei abil kait-
seta ja ära hirmunud inimestekarja üle, mille
kaasas promokatsioon, narrimine ja piinamine käis.

Aga Grodski ei tee seda ežiništ forda.
Üksteistkümmend inimest on juba ta hinge peal.
Lisame siia juure, et Grodski wäes soldat
Rusmin 15 õuna warguse pärast surma mõisteti.

Nii „rahustati“ ajutise koalitsioonilise (Kerenski
ja kompanii) walitsuse päiwil sõjawäge . . .

Wene keelest.

Nikolai I ja Riwa Gshiperowitsh.

I.

See oli manal heal ajal, nagu Wene aja-lookirjutajatel õnnetus oli armata, kuna poomisevõllas tige da keisri käs kudes kõige ausamal kohal seisis, koerapiits aga rahwale monarhis-
muse ja isewalitjuse austamise mõtteid sisse kaswatas.

Nikolai Pawlowitsh, suur naistesoõ armastaja, nagu kõik Wene tsaarid, käis tihti prowintsis ringi sõitmas, ainukesel eesmärgiga: et riigitööst puhates mõni aeg porduelu elada ja koeratempusid teha.

Et need sõidud lõbusamad oleks, pani Nikolai I ise keisriau maha ja reisis suure saladuse katte all.

Ühe niisuguse armujahi lõbusõidul jõudis Nikolai Pawlowitsh jalawäehwitseri Putjatini nime all Lõuna-Wenemaale weikesesse kreislinnakesse.

Linn seisis elamisepiirkonnas ja tema elanikud oliwad ainuüksi juudid.

Linna peauulitsat mööda sõites nägi ebaohwitser Putjatin läbi weikese puumajakese akna noort naisterahvast, kes ennast riidesse pani.

Ohwitser tuli wankrist välja, peitis enese õuemärawasse ära ja hakkas noore naisterahwa järel luurama.

Naisterahwas ajas järki selga, ja ohwitser wõis tema noore keha toredaid wormisid wadelda.

„Kui ilus, ja kui kena kehaehitus“, mõtles keiser. „Kui ta nähtawaste juut on, aga ma pian teda tingimata juba täna öösel oman-dama.“

II.

Õbaohwitser Putjatin elas linnakese ainsamas wõerastemajas.

Uma adjutanti enese juure kutsudes käskis keiser teda selsamal ööl noort naisterahvast wõerastemajasse tuua, keda ta täna hommikul läbi akna nägi.

Kell 11 õhtul oli keisri adjutant lese, Riwa Ššiperowitsshi maja wärawa taga ja floppis kõwaste ukse pihta. Riwa Ššiperowitsš pidas ämmaemandaametit ja ei imestanud nii hilise külastäigu üle.

„Teile on minu abi tarwis? Teie soowite, et ma teie naise juure sõidaks?“ puistas ta keisriadjutanti küsimistega üle.

„Abi tarwitab minu sõbra naine. Ta on sisse sõitnud ja piatas wõerastemajas. Tulge minuga sinna kohe kaasa.“

Ilma midagi paha aimamata wõttis noor naisterahwas kõik tarwilikud asjad kaasa ja läks ühes keisriadjutandiga wõerastemajasse.

III.

Adjutant wiis Riwa Sshiperowitshi suure, hästi sisseseatud tuppa, milles kõikfuguste weinidega kaetud laua taga joobnud ohwitserid, Nikolai Pawlowitsh eesotsjas, istusid.

„Tõid?“ küsis keiser oma adjutandilt.

„Just nii, majesteet!“ wastas adjutant ja näitas naisterahwa fuju peale, kes ennast luffukeeratud ukse wasta wajutas.

„Tubli pois. Riitud siis, sõbrad, hakkame lõbutsema.“

Hirmu pärast furnukangeks jäänud naisterahwas wõeti riidest lahti, ja teda hakati kindlas järjekorras wägistama . . . Kõige enne keiser, tema järele adjutant, peale selle ka kõik teised aufraadi korras.

Nii wältas koiduni.

Koiduajal wiidi Riwa Sshiperowitsshi surmu-
leha salaja linnast wälja ja maeti üksikus
kohas maha.

G. Glinski.

M ä s.

„Miks hulgud sa, näul — näljamärk,
nii kohutaw kui must puusärk?“

„On neetud see, kes järele ei taipa
nüüd anda waese rahwale,
kuid seda maisest küllusest wiib läbi tee,
kes magab ööd all kodanluse sooja waipa.

On neetud see, kes seda, kelle filmis näljapiin
ja ägades piab ränka katseaega kandma,
weel parastab ja manab siin
ja walmis on tall' tagant surmahoopi andma.“

„Miks mässad sa, näul — näljamärk,
nii kohutaw kui must puusärk?“

„Et wiletsus me peale langes
ja tühjendas me sööginõud,
et orjuses me selgroog kanges
ja küpses ühenduseks jõud.

Et tuntud meil te püüded wišad:
tsünismus, waen, ja palju muud,
sest et te masinateosad
meil ammu tundmaõpitud.

Sest jäänuseid kes meile heitsid,
kui nuumas oliwad teil siad?
Kes meie eest need waagnad peitsid,
kui olid tingimised head?

Kes wõttis kohtumõistjaks täägi?
Kes õigusmõiste kuuma tuld
siin kustutas? Miks waikid? Räägi.
Eks orjaseaduseid loond kuld?

Kes oma mustust katwad seega,
et uhkeid riideid kannawad?

Kes hädaliste filmaweega
kõik teutusmärgid pesewad?

Nüüd oleks meie põllud, wäljad
kõik leiba täis, kui poleks teid.

Kõik hädad, waewad, sõjad, näljad —
te lahkest sigitanud neid.

Te abimehed — Pettus, Paha
(kõik wastikus, mis olemas),
siis asusid weel leti taha,
et petta neid, kes nälgimas.

Siitsaadik see! Kui rongaparwed
nüüd lennaku siit minewik!
Nüüd alles teeme meie arwed,
et koitma lööks me tulewik.

Nüüd, kuigi piame ränka katseaega kandma,
ja waadaku me filmist nälgi ja piini,
kuid see, kes meie peale augub siin,
piab nagu murtud üks kord järel' andma.
Ja wabadus, ja wennastus, kõik see,
mis nimepidi meil, kuid mida matma
me rahastatibesse pidime,
piab nagu uhke wiljaaed siis kogu ilma katma.
Ja peenardel siis rahwa wiljarikkad jõud
kõik piawad ärkama kui kewadised roosid;
siis kaub nälgi, ja häda, põud,
ja saatus wõtab tagasi siis loosid,
mis inimeste seas ta laiali kord lantanud,
misläbi mõni õnne wõitnud, mõni kantanud,
et üksikud ei saaks siin ajarastust kanda,
et waeseid orjama ei panda,
et kõigi walitseda oleks warandused, maa,
et olewik saaks ilus kui Utopia."

R. Ch.

Revolutsiooniline ajakiri

Tapper

ilmub Tallinnas 2 korda kuus ja

maksub postiga: aastas 10 r.,

$\frac{1}{2}$ a. 5.50 f. ja kuus 1 r. —

1917. aastakäik (10 nrt) 3.70 f.

Uadr. Tapper Tallinnas (Ревель).

J. Lilienbach.

20 f.

AR1-10-00787